

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA SÖZLÜ VE YAZILI EDEBİ TÜRLERİN KULLANIM DURUMU

The Usage Situation of Oral and Written Literary Works in Social Studies Textbooks

Selahattin KAYMAKCI¹

Özet

Sosyal bilgiler, doğası ve konu alanı gereği sözlü ve yazılı edebi türlerden yararlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumunu karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır. Araştırmada nitel metodoloji bağlamında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada doküman olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan sosyal bilgiler ders kitapları (4-7. sınıflar) incelenmiştir. Araştırmada toplanan veriler içerik analiz yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanımına önem verildiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda anı, atasözü, biyografi, destan, deyim, efsane, fıkra, gezi yazısı, günlük, hikâye, kompozisyon, makale, mani, marş, masal, mektup, menkıbe, özdeyiş, roman, siyasetname, söylev, sözlük, şarkı/türkü, şiir, tekerleme ve tiyatro türlerine ders kitaplarında yer verildiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, ders kitabı, sözlü ve yazılı edebi ürün.

Abstract

Due to the nature and subject area, social studies use oral and literary works. The aim of this study is to examine comparatively the usage situation of oral and written literary works in social studies textbooks. In this study, document analysis was used in the context of qualitative methodology. As documents, social studies textbooks (4th to 7th grades), written by Ministry of Turkish National Education, were explored. Collected data were analyzed through content analysis. The results showed that social studies textbooks give importance to the usage of oral and literary works. In this context, it is understood that some oral and literary works, including memoir, proverb, biography, epic, idiom, legend, joke, travel writing, diary, story, literary composition, article, Turkish poem, march, fable, letter, anecdote, saying, novel, political treatise, speech, dictionary, song/ folk song, poetry, rhyme, and theater, are used in the textbooks.

Key Words: Social studies, textbook, oral and written literary work.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlar çeşitli şekillerde birbirleriyle iletişim kurmuşlardır. Bu süreçte söz ve yazıya önem atfederek bunları başlıca iletişim unsurları olarak da kullanagelmışlerdir. Hiç kuşkusuz hem sözü hem de yazıyı konu edinen çalışma alanlarının başında edebiyat gelmektedir. Bilindiği gibi edebiyat; insanların duygu, düşünce ve hayallerini dil aracılığıyla sözlü ve

¹ Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, 61300, Söğütlü-Akçaabat/ Trabzon, e-mail: kaymakci37@yahoo.com.

yazılı olarak ifade ettikleri sanat olarak nitelendirilmektedir (TDK, 1998). Edebiyat aracılığıyla yüzyıllardır insanoğlunun duyuş, düşünüş ve yaptıklarının en zengin ve etkili bir biçimde sanatsal olarak ortaya konulması amaçlanır. Bu anlamda edebi eserlerin büyük bölümü insanları eğiterek onlara bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırmak için hazırlanırlar. Örneğin Yunus Emre'nin birçok şiirini ve Risaletü'n-Nushiyye'sini (Öğüt Kitabı), Mevlana'nın Mesnevi'sini, Nabi'nin Hayriyye'sini, Ahmet Mithad Efendi'nin romanlarını, Tevfik Fikret'in Şermin'i ve Haluk'un Defteri'ni, Mehmet Akif'in Safahat'ını bu duygu ve düşüncelerle vücuda getirdiği söylenebilir(Kavcar, 1999).

Edebiyatın bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırma kapsamında edebi metin ve türlerden yararlanmak durumunda kaldığı açıktır. Herhangi bir duygu, düşünce ve olayın dil aracılığıyla sanatkârane sunumundan oluşan 'söz ve söylem bütünü' olarak ifade edilen edebi metinler (Çetişli, 2006), edebiyatın ana malzemesi olup onu anlaşılır kılmaya yardımcı olurlar (Uzun, 2010). Öte yandan edebi tür ise, edebiyat eserlerinin şekil, teknik ve konu gibi çeşitli unsurları açısından ortak özellikler gösteren sözlü ve yazılı eser kümeleri olup şiir, tiyatro, anlatı (roman, hikâye, masal, efsane vb.) ve düşünce türleri (makale, fıkra, söyleşi, mektup, özdeyiş, anı vb.) şeklinde dört ana başlıkta değerlendirilmektedir (Aytaş, 2006). Bu doğrultuda gerek edebi metinler gerekse edebi türler edebiyat temelli öğretimi gerçekleştirmek amacıyla kullanılan birer araç konumundadırlar.

Edebi metin ve türlerin kullanımı sadece edebiyat dersine özgü değildir. İlk ve ortaokullarda iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanan (Erden, 1996) sosyal bilgiler de içeriğinde insan ve insana ilişkin bilgileri konu edinmesi nedeniyle edebi metinlerin, bilhassa edebi türlerin kullanımına önem vermiştir. Bu bağlamda sosyal bilgilerin 'iyi anlatılan bir öykü' olması gerektiği görüşünü savunan araştırmacılar, ders içerisinde mümkün olduğunca destan, efsane, hikâye, roman, mit, şiir, biyografî, anı ve drama gibi edebi türlerden yararlanılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Crabtree ve Ravitch, 1988, Downey, 1986, Hartoonson ve Laughlin 1989, Ulusal Komisyon, 1989, akt. Mc Gowan ve Guzzetti, 1991).

Sosyal bilgiler dersinde edebi türlerin kullanımı öncelikle herhangi bir konuyla ilgili disiplinlerarası bilgi paylaşımını sağlar. Öğrencilerin konuyla ilgili bilgilerini artırmanın yanı sıra eleştirel düşünme, empati kurma, çoklu bakış açısı, dili güzel kullanma, iletişim, zaman ve kronoloji gibi çeşitli becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olur. Soyut konu ve kavramların somutlaştırılmasını sağlar, derse ilgi çeker, motivasyonu ve başarıyı artırır. Öğrencilerin derse karşı tutumlarını da olumlu yönde etkiler. Geçmiş zamanda yaşanmış olayları yansıtarak öğrencilerin tarihsel bilgi edinmelerini ve böylelikle milli benlik duygularının gelişmesini sağlar. Öğrencilere büyük insanların hayat hikâyelerinin dışında sıradan insanların yaşamlarını da öğretir.

Ele almış olduğu örnek yaşamlarla öğrencilere model sunar. Öğrencilerin ulusal ve evrensel değerleri öğrenmesine katkı sağlayarak kültür aktarımını kolaylaştırır. Öğrencilerin öz benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olarak kendi yeteneklerini fark etmelerini sağlar. Öğrencilere kıskançlık, öfke, nefret ve önyargı gibi olumsuz davranışların nasıl üstesinden gelinebileceğini gösterir. Öğrencilerin hoşça vakit geçirmelerini sağlamasının ötesinde yaşamı tanıtarak yaratıcı etkinlikler yapmalarına olanak sağlar (Akkuş, 2007; Chapin ve Messick, 1999; Çencen, 2010; Garcia ve Michaelis, 2001; Köksal, 2010; Tekgöz, 2005; Turk ve diğ., 2007; Oğuzkan, 2001; Öztürk ve Otluoğlu, 2010; Top, 2009).

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanıldığında önemli yararları bulunan edebi türlerin ülkemizde kullanımı çok da eski değildir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ders kitaplarında ünite sonlarında ‘tarihi okuma parçaları’ dışında farklı bir işlev görmeyen edebi tür kullanımı (Ata, 2000), ülkemizde sosyal bilgilerin kurumsallaşmaya başladığı 1968 programında ve bütüncül bakış açısıyla ele alındığı 1998 programında gerektiği ilgiyi görmekten uzak bir yapı sergilemiştir (Şimşek, 2006a). Bu anlamda sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürün kullanımının hak ettiği itibara 2005 yılında öğrenci merkezlilik ve yapılandırmacı anlayış sloganlarıyla uygulamaya konulan sosyal bilgiler öğretim programıyla kavuştuğu ileri sürülebilir (Şimşek, 2009). Bu çerçevede öğretim programının “programın uygulanmasıyla ilgili açıklamalar” bölümünde yer alan iki maddede konu şu şekilde ele alınmıştır: İlk olarak “...Benzer şekilde edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, edebiyat ve coğrafya kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.” ifadesine yer verilmiştir. Öte yandan ikincil olarak “...(Öğretmen) ayrıca ders konularını sevdirci roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebî ürünleri okumaya teşvik etmelidir.” şeklinde açıklamalarda bulunulmuştur (MEB, 2005a: 6-8; MEB, 2005b: 7-10). Bununla birlikte 4. sınıf öğretim programında iki, 5. sınıfta dört, 6. sınıfta üç ve 7. sınıfta ise bir kazanım olmak üzere öğretim programı genelinde toplam on kazanımda edebi türler ve onların kullanımına ilişkin açıklamalara işaret edildiği belirtilmektedir (Işık ve diğ., 2011).

Sosyal bilgiler öğretim programlarında edebi tür kullanımına verilen önemdeki değişim konuya ilişkin araştırmalara da etki etmiştir. İlgili literatür tarandığında sosyal bilgiler ve sosyal bilgileri konu edinen alanlarda edebi türlerin kullanımına ilişkin yapılan akademik araştırmaların 2005 sonrasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu araştırmaların ise edebi türlerin kullanımının akademik başarıya (Akkuş, 2007; Bölücek, 2008; Çifçi, 2011; Demir, 2011; Keskin, 2008; Şam ve İskender-Kılıç, 2011; Top, 2009) tarihsel düşünmeye (Erdoğan, 2007), empati eğilimine (Akyol, 2011) ve tutuma etkisi (Oruç ve Erdem, 2010), öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre edebi tür kullanımı (Çencen, 2010; Er, 2008; Er, 2010; Kaymakçı, 2008; Mertol, 2008; Şimşek, 2006a), literatüre dayalı kuramsal araştırmalar ve örnek geliştirme çalışmaları

(Akkuş, 2006; Çuhadar, 2005; Demir ve Akengin, 2011; Düzgün, 2008; Işık ve diğ., 2011; Kaymakçı ve Er, 2009; Mertol, 2009; Mindivanlı ve diğ., 2012; Oruç, 2010; Öztürk, 2007; Şimşek, 2006b; Şimşek, 2006c; Şimşek, 2009; Şimşek, 2010a; Şimşek, 2010b) ile ders kitapları (Kaymakçı, 2012; Oruç, 2009) üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Özellikle ders kitapları bağlamında Oruç'un (2009) araştırmasının ilköğretim 6. sınıf, Kaymakçı (2012) tarafından yapılan araştırmanın da ilkokul 4 ve ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları odaklı olması bütüncül bakış açısıyla sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumunun incelenmesiyle ilgili bir araştırma ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bununla birlikte bilindiği üzere Milli Eğitim Bakanlığı 2010 yılından itibaren 2005 sosyal bilgiler öğretim programı doğrultusunda yenilenen ders kitaplarını okutmaya başlamıştır. Bu durum birinci dönem ve ikinci dönem² sosyal bilgiler ders kitaplarının edebi türlerin kullanımını açısından incelendiği karşılaştırmalı bir çalışma olan ihtiyacı da ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda ilkokul 4. sınıf, ortaokul 5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin karşılaştırmalı olarak bilimsel bir şekilde tespitinin; alanda bulunan eksikliği gidereceğine, ders kitaplarında edebi türler ve kullanımıyla ilgili olası değişikliklere zemin hazırlayacağına, ders kitabı yazarlarına rehberlik edeceğine ve konuya ilişkin gelecek araştırmalara esin kaynağı olacağına inanılmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumunu karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır. Araştırmayla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Birinci dönem ve ikinci dönem 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu nedir?
2. Birinci dönem ve ikinci dönem 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu nedir?
3. Birinci dönem ve ikinci dönem 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu nedir?
4. Birinci dönem ve ikinci dönem 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu nedir?
5. Sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın sosyal bilgiler (birinci ve ikinci dönem) ders kitaplarında edebi türlerin toplam kullanım durumu nedir?

---

²Bu araştırmada bahsedilen 'birinci dönem ders kitapları' 2005 yılından itibaren hazırlanarak 5 yıl süreyle kullanılması kabul edilen 4-5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından; 'ikinci dönem ders kitapları' ise 2010 yılından itibaren yenilenerek kullanılmaya başlanan 4-5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından oluşmaktadır.

YÖNTEM

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırma türü olarak nitelendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Bu çalışmada, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamı, araştırma ortamını zenginleştirilmesi, araştırmanın farklı boyutlarına odaklanmaya fırsat tanınması ve araştırmanın amacına uygunluğu nedeniyle nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme kullanılmıştır (Ekiz, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması:

Araştırmanın veri kaynağı (doküman) olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve aşağıda künyeleri verilen ders kitapları kullanılmıştır:

-Birinci Dönem Ders Kitapları:

- MEB. (2006a). *İlköğretim 4 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset.
- MEB. (2006b). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Saray Matbaacılık.
- MEB. (2006c). *İlköğretim 6 sosyal bilgiler ders kitabı*. ? : Milsan Basın San A.Ş.
- MEB. (2007). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset.

-İkinci Dönem Ders Kitapları:

- MEB. (2010). *İlköğretim 4 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Kelebek Matbaacılık.
- MEB. (2011a). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitabı (1. kitap)*. ? : Semih Ofset.
- MEB. (2011b). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitabı (2. kitap)*. ? : Semih Ofset.
- MEB. (2011c). *İlköğretim 6 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Saray Matbaacılık.
- MEB. (2012). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık ve Tan. Hiz. Ltd. Şti.

Yukarıda künyeleri sıralanan ders kitapları 2012-2013 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında araştırmacının da içerisinde yer aldığı iki sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı ve bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiştir. Dokümanlar incelenirken araştırmacı tarafından oluşturulan ve içeriğinde sınıf düzeyi, ünite ve edebi tür adı, frekans ile yüzde sütunlarının bulunduğu veri toplama formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri sosyal bilimler alanında sıkça kullanılan içerik analizi yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırmanın metin veya metinlerden

oluşan dokümanlar içerisinde bulunan belirli türleri ortaya koymaya yönelik olması ve bir dokümanın sistematik olarak çözümlenmesini kapsamı gibi gerekçelerle araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. Bu bağlamda veriler çözümlenirken, araştırılmak istenen konuya ilişkin edebi türlerin doğrudan tespiti temel alındığından açık içerik kodlaması yapılmıştır. Kodlama sürecinin sonucunda veriler frekans (f) ve yüzde (%) olarak ifade edilmiştir (Büyüköztürk ve diğ., 2008). Araştırma verilerinin güvenilirliğinin sağlanmasında üçgenleme ön plana alınarak, yukarıda da ifade edildiği gibi veriler iki alan uzmanı ve bir öğretmen tarafından birbirinden bağımsız olarak analiz edilmiş ve analizler arasındaki uyum yüzdesi (Miles ve Huberman, 1994) de %81.28 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda araştırmacının analiz ettiği veriler esas alınarak süreç sonlandırılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumunu karşılaştırmalı olarak ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

-Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Türlerin Kullanım Durumu: Bu kategoride, ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu tablolar ve grafik aracılığıyla ele alınmıştır:

Tablo 1. *İlkökul 4. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu*

Edebi Tür	f	%
Hikâye	29	31.18
Biyografi	22	23.65
Anı	17	18.27
Özdeyiş	6	6.45
Söylev	6	6.45
Günlük	4	4.30
Şiir	4	4.30
Deyim	1	1.08
Fıkra	1	1.08
Gezi Yazısı	1	1.08
Makale	1	1.08
Mani	1	1.08
Toplam	93	100

Tablo 1’de ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu açıklanmıştır. Buna göre birinci dönem ders kitabında toplamda 93 defa edebi tür kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebi türlerden hikâye (29 defa), biyografi (22 defa), anı (17 defa), özdeyiş ve söylev (6’şar defa), günlük ve şiir (4’er defa), deyim, fıkra,

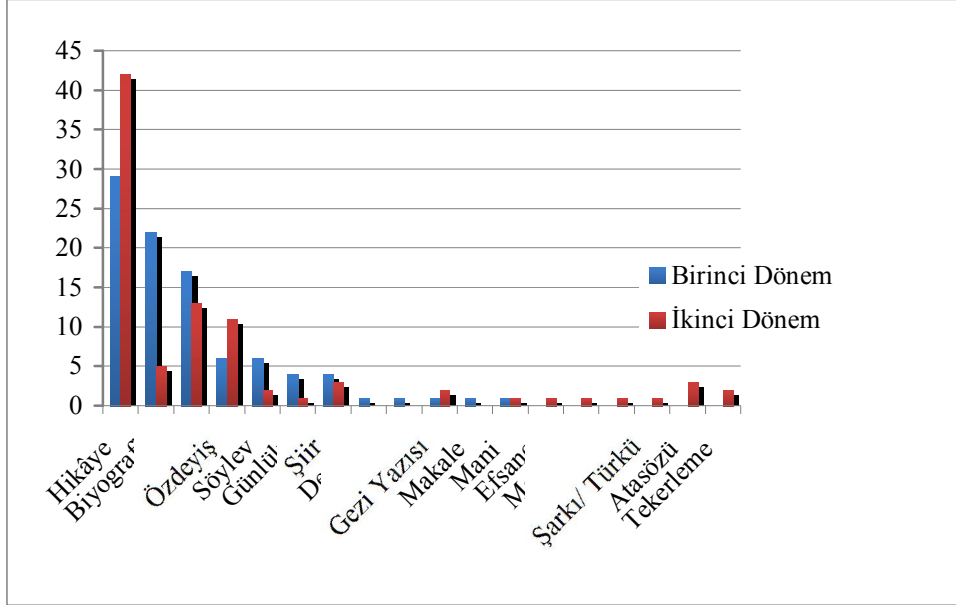
gezi yazısı, makale ve mani ise (1'er defa) kullanılmıştır. Bu anlamda birinci dönem ders kitabında en çok hikâyeye (%31.18), en az ise deyim, fıkra, gezi yazısı, makale ve maniye (%1.08) yer verildiği açıktır. Buna ilaveten biyografi (%23.65) ve anıya (%18.27) sıklıkla yer verilirken, özdeyiş ve söylev (%6.45), günlük ve şiir (%4.30) ile deyim, fıkra, gezi yazısı, makale ve maniye (%1.08) diğerlerine oranla daha az yer verildiği ve bunların ders kitaplarında eşit oranda kullanıldığı ileri sürülebilir.

Tablo 2. İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	42	47.19
Anı	13	14.60
Özdeyiş	11	12.36
Biyografi	5	5.62
Atasözü	3	3.38
Şiir	3	3.38
Gezi Yazısı	2	2.25
Söylev	2	2.25
Tekerleme	2	2.25
Efsane	1	1.12
Günlük	1	1.12
Mani	1	1.12
Mektup	1	1.12
Tiyatro	1	1.12
Şarkı/ Türkü	1	1.12
Toplam	89	100

İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitabında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablodan ikinci dönem ders kitabında toplamda 89 defa edebi tür kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda hikâyenin (42 defa), anının (13 defa), özdeyişin (11 defa), biyografinin (5 defa), atasözü ve şiirin (3'er defa), gezi yazısı, söylev ve tekerlemenin (2'şer defa), efsane, günlük, mani, mektup, tiyatro ve şarkı/ türkünün ise (1'er defa) kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle ikinci dönem ders kitabında en çok hikâyenin (%47.19), en az ise efsane, günlük, mani, mektup, tiyatro ve türkünün (%1.12) kullanıldığı belirtilebilir. Bununla birlikte anı (%14.60) ve özdeyişin (%12.36) ders kitabında kendine yüksek oranda yer bulduğu söylenebilir. Buna karşın biyografinin (%5.62), atasözü ve şiirin (%3.38), gezi yazısı, söylev ve tekerleme ile (%2.25) efsane, günlük, mani, mektup, tiyatro ve şarkı/ türkünün (%1.12) ise eşit oranda ders kitabında ele alındıkları iddia edilebilir.

Grafik 1. İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Grafik 1’de ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında yer verilen edebi türler gösterilmiştir. Tablo 1 ve Tablo 2’den hareketle grafikte yer alan verilerle ilgili şu açıklamalar yapılabilir:

İlkokul 4. sınıf düzeyinde niceliksel olarak birinci dönem ders kitabında daha çok edebi türün (toplam 93) kullanıldığı söylenebilir. Bununla birlikte edebi tür çeşitliliği bakımından ikinci dönem ders kitabının toplamda 15 edebi türle önde olduğu söylenebilir. Bu anlamda hikâye, biyografi, anı, özdeyiş, söylev, günlük, şiir, gezi yazısı ve maninin her iki ders kitabında da kullanılan ortak ürünler olduğu, deyim, fıkra ve makalenin sadece birinci dönem ders kitabında, atasözü, tekerleme, efsane, mektup, tiyatro ve şarkı/ türkünün ise sadece ikinci dönem ders kitabında kullanıldığı ifade edilebilir.

Grafığe bakıldığında hikâyenin her iki ders kitabında da en çok kullanılan tür olduğu görülmektedir. Grafikten, hikâyenin dışında biyografi, anı ve özdeyişin de sıklıkla kullanılan edebi türler içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Buna karşın söylev, günlük, şiir, deyim, fıkra, gezi yazısı, makale, mani, efsane, mektup, tiyatro, şarkı/türkü, atasözü ve tekerlemenin ise diğer türlere oranla daha az ders kitaplarında kullanıldığı görülmektedir. Kullanım oranları bağlamında durum değerlendirildiğinde ise birinci dönem ders kitabının biyografi, anı, söylev, günlük ve şiir kullanımında, ikinci dönem ders kitabının ise hikâye, özdeyiş ve gezi yazısı türlerinde önde olduğu açıktır. Ayrıca her iki kitapta da mani türünün eşit sayıda kullanıldığı dikkat çekmektedir.

-Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Türlerin Kullanım Durumu: Bu kategoride, ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu tablolar ve grafik aracılığıyla açıklanmıştır:

Tablo 3. Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

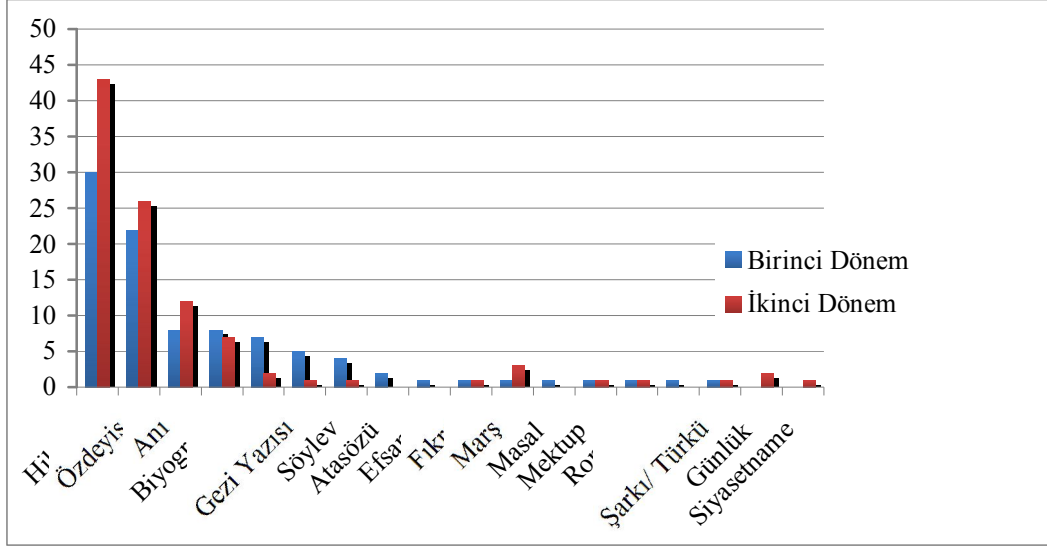
Edebi Tür	f	%
Hikâye	30	31.92
Özdeyiş	22	23.40
Anı	8	8.52
Biyografi	8	8.52
Şiir	7	7.45
Gezi Yazısı	5	5.32
Söylev	4	4.26
Atasözü	2	2.13
Efsane	1	1.06
Fıkra	1	1.06
Marş	1	1.06
Masal	1	1.06
Mektup	1	1.06
Roman	1	1.06
Tiyatro	1	1.06
Şarkı/ Türkü	1	1.06
Toplam	94	100

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgilere Tablo 3'te yer verilmiştir. Buna göre birinci dönem ders kitabında toplam 94 defa edebi tür kullanılmıştır. Bu kapsamda hikâye (30 defa), özdeyiş (22 defa), anı ve biyografi (8'er defa), şiir (7 defa), gezi yazısı (5 defa), söylev (4 defa), atasözü (2 defa), efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro ve şarkı/ türkü ise (1'er defa) kullanılmıştır. Edebi türlerin kullanım oranlarına bakıldığında, en çok hikâyeye (%31.92), en az ise efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro ve şarkı/ türküye (%1.06) yer verildiği görülmektedir. Ayrıca özdeyişin (%23.40) sık kullanılan edebi türlerden olduğu, anı ve biyografi kullanımının (%8.52) eşit oranda yapıldığı, şiirin (%7.45), gezi yazısının (%5.32), söylevin (%4.26) ve atasözünün de (%2.13) oranında ikinci dönem ders kitabında kendine yer bulduğu ifade edilebilir. Buna ilaveten efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro ve şarkı/ türkünün de ders kitabında eşit oranda kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	43	42.16
Özdeyiş	26	25.49
Anı	12	11.77
Biyografi	7	6.86
Marş	3	2.94
Günlük	2	1.96
Şiir	2	1.96
Fıkra	1	0.98
Gezi Yazısı	1	0.98
Mektup	1	0.98
Roman	1	0.98
Siyasetname	1	0.98
Söylev	1	0.98
Şarkı/ Türkü	1	0.98
Toplam	102	100

Tablo 4'te ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitabında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler açıklanmıştır. Tablo incelendiğinde ikinci dönem ders kitabında toplam 102 defa edebi tür kullanımına gidildiği görülmektedir. Edebi tür kullanımı bağlamında hikâyenin (43 defa), özdeyişin (26 defa), anının (12 defa), biyografinin (7 defa), marşın (3 defa), günlük ve şiirin (2'şer defa), fıkra, gezi yazısı, mektup, roman, siyasetname, söylev ve şarkı/ türkünün ise (1'er defa) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle ikinci dönem ders kitabında en çok hikâyenin (%42.16), en az ise fıkra, gezi yazısı, mektup, roman, siyasetname, söylev ve şarkı/ türkünün (%0.98) kullanıldığı söylenebilir. Buna ilaveten özdeyişin (%25.49) ve anının (%11.77) gibi yüksek oranlarla ders kitabında ele alındığı, ancak biyografinin (%6.86) ve marşın (%2.94) daha az, günlük ve şiir ile (%1.96) fıkra, gezi yazısı, mektup, roman, siyasetname, söylev ve şarkı/ türkünün ise eşit oranda ders kitabında kullanıldıkları dikkat çekmektedir.

Grafik 2. Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ve ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler Grafik 2’de sunulmuştur. Tablo 3 ve Tablo 4’te yer alan veriler ve grafikte yapılan gösterimler ışığında aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir:

Nicelik anlamında bulgulara bakıldığında, ortaokul 5. sınıf düzeyinde toplamda 102 defa ile ikinci dönem ders kitabında daha çok edebi türün kullanıldığı söylenebilir. Öte yandan edebi tür çeşitliliği bakımından birinci dönem ders kitabının toplamda 16 türle daha iyi bir konumda olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda 12 edebi türün (hikâye, özdeyiş, anı, biyografi, şiir, gezi yazısı, söylev, fıkra, marş, mektup, roman ve türkü) ders kitaplarında ortak kullanıldığı, 4 türün (atasözü, efsane, masal ve tiyatro) yalnızca birinci dönem ders kitabında, 2 türün (günlük ve siyasetname) ise yalnızca ikinci dönem ders kitabında kullanıldığı iddia edilebilir.

Grafikten hikâyenin her iki ders kitabında da en çok kullanılan edebi tür olduğu anlaşılmaktadır. Hikâyenin yanısıra özdeyiş, anı ve biyografinin de sıklıkla kullanılan diğer türler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte şiir, gezi yazısı, söylev, atasözü, efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro, türkü, günlük ve siyasetname türlerinin ders kitaplarında diğerlerine göre daha az kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kullanım oranları açısından ise birinci dönem ders kitabının biyografi, şiir, gezi yazısı, söylev türlerinde, ikinci dönem ders kitabının hikâye, özdeyiş, anı ve marş türlerinde üstün olduğu, fıkra, mektup, roman ve şarkı/ türküde ise her iki ders kitabının eşit sayıda kullanıma sahip olduğu grafikten anlaşılmaktadır.

-Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Türlerin Kullanım Durumu: Bu kategoride ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler birinci ve

ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu tablolar ve grafik aracılığıyla gösterilmiştir:

Tablo 5. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	28	24.34
Biyografi	21	18.26
Özdeyiş	19	16.52
Siyasetname	13	11.30
Anı	8	6.96
Gezi Yazısı	5	4.35
Destan	5	4.35
Fıkra	3	2.61
Söylev	3	2.61
Makale	2	1.74
Sözlük ³	2	1.74
Şiir	2	1.74
Marş	1	0.87
Mektup	1	0.87
Menkıbe	1	0.87
Şarkı/ Türkü	1	0.87
Toplam	115	100

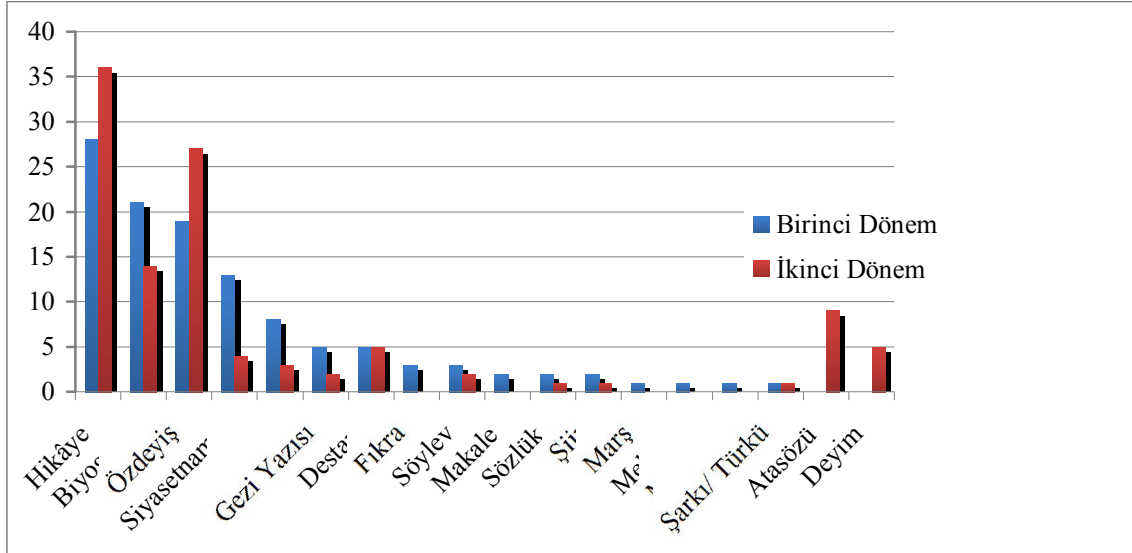
Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitabında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablodan birinci dönem ders kitabında toplamda 115 defa edebi tür kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda hikâyenin (28 defa), biyografinin (21 defa), özdeyişin (19 defa), siyasetnamenin (13 defa), anının (8 defa), gezi yazısı ve destanın (5'er defa), fıkra ve söylevin (3'er defa), makale, sözlük ve şiirin (2'şer defa), marş, mektup, menkıbe ve şarkı/ türkünün ise (1'er defa) kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle birinci dönem ders kitabında en çok hikâyenin (%24.34), en az ise marş, mektup, menkıbe ve şarkı/ türkünün (%0.87) kullanıldığı söylenebilir. Buna ilaveten biyografinin (%18.26), özdeyişin (%16.52) ve siyasetnamenin (%11.30) oranlarında sıklıkla kullanıldığı, anının (%6.96), gezi yazısı ve destanın (%4.35), fıkra ve söylevin (%2.61), makale, sözlük ve şiirin ise (%1.74) oranlarıyla daha az kullanıldığı ileri sürülebilir. Edebi türler içerisinde gezi yazısı ve destana, fıkra ve söyleve, makale, sözlük ve şiire eşit oranda yer verildiği ifade edilebilir.

³ Bilindiği üzere sözlük başlı başına edebi bir tür değildir; ancak edebi eser olması ve içeriğinde yer alan edebi türler münasebetiyle sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilen kaynaklar arasındadır. Bu nedenle araştırmada sözlük kapsamında Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it Türk adlı eserinden yapılan alıntılar da veri olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	36	32.72
Özdeyiş	27	24.54
Biyografi	14	12.72
Atasözü	9	8.18
Destan	5	4.55
Deyim	5	4.55
Siyasetname	4	3.64
Anı	3	2.73
Gezi Yazısı	2	1.82
Söylev	2	1.82
Sözlük	1	0.91
Şarkı/ Türkü	1	0.91
Şiir	1	0.91
Toplam	110	100

Tablo 6’da ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu açıklanmıştır. Buna göre ikinci dönem ders kitabında toplamda 110 defa edebi tür kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebi türlerden hikâye (36 defa), özdeyiş (27 defa), biyografi (14 defa), atasözü (9 defa), destan ve deyim (5’er defa), siyasetname (4 defa), anı (3 defa), gezi yazısı ve söylev (2’şer defa), sözlük, şarkı/ türkü ve şiir ise (1’er defa) kullanılmıştır. Bu anlamda birinci dönem ders kitabında en çok hikâyeye (%32.72), en az ise sözlük, şarkı/ türkü ve şiire (%0.91) yer verildiği söylenebilir. Ayrıca ders kitabında özdeyiş (%24.54), biyografi (%12.72) ve atasözünün (%8.18) çokça kullanıldığı, ancak destan ve deyim (%4.55), siyasetname (%3.64), anı (%2.73), gezi yazısı ve söyleve (%1.82) ise diğerlerine göre daha az oranda yer verildiği ifade edilebilir. Bununla birlikte destan ve deyim, gezi yazısı ve söylevin, sözlük, şarkı/ türkü ve şiirin ders kitabında eşit oranda kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Grafik 3. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Grafik 3'te ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında yer verilen edebi türler gösterilmiştir. Tablo 5 ve Tablo 6'dan hareketle grafikte yer alan verilerle ilgili şu açıklamalar yapılabilir:

Nicelik bağlamında veriler değerlendirildiğinde, birinci dönem ders kitabında ikinci dönem ders kitabına oranla daha fazla edebi türün kullanıldığı söylenebilir. Bununla birlikte edebi tür çeşitliliği bakımından birinci dönem ders kitabında toplam 16, ikinci dönem ders kitabında ise toplam 13 edebi tür kullanılmıştır. Dolayısıyla birinci dönem ders kitabında edebi tür çeşitliliğinin de daha fazla olduğu ifade edilebilir. Birinci ve ikinci dönem ders kitaplarının her ikisinde de ortak kullanılan edebi türler şunlardır: Hikâye, biyografi, özdeyiş, siyasetname, anı, gezi yazısı, destan, söylev, sözlük, şiir, şarkı/ türkü. Öte yandan sadece birinci dönem ders kitabında kullanılan edebi türler fıkra, makale, marş, mektup ve menkıbe iken, yalnızca ikinci dönem ders kitabında kullanılan edebi türler ise atasözü ve deyim olmuştur.

Grafikte hikâyenin her iki ders kitabında da en çok kullanılan edebi tür olduğu görülmektedir. Buna ilaveten en çok kullanılan edebi türlerin biyografi, özdeyiş, siyasetname, anı, gezi yazısı ve destan olduğu, daha az kullanılan türlerin ise söylev, sözlük, şiir ve şarkı/ türkü olduğu dikkat çekmektedir. Kullanım oranları çerçevesinde ise birinci dönem ders kitabının biyografi, siyasetname, anı, gezi yazısı, söylev, sözlük ve şiirde önde olduğu, ikinci dönem ders kitabının ise hikâye ve özdeyişte önde olduğu açıktır. Ayrıca destan ve şarkı/ türkü türlerinde her iki ders kitabında kullanım oranının eşit olduğu ifade edilmesi gereken diğer bir husustur.

-Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Türlerin Kullanım Durumu: Bu kategoride ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler birinci ve

ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu tablolar ve grafik aracılığıyla sunulmuştur:

Tablo 7. *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu*

Edebi Tür	f	%
Hikâye	19	18.09
Gezi Yazısı	18	17.14
Özdeyiş	18	17.14
Anı	15	14.29
Biyografi	11	10.48
Siyasetname	7	6.67
Mektup	4	3.81
Kompozisyon	3	2.86
Söylev	2	1.91
Şiir	2	1.91
Atasözü	1	0.95
Destan	1	0.95
Günlük	1	0.95
Marş	1	0.95
Menkıbe	1	0.95
Roman	1	0.95
Toplam	105	100

Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgilere Tablo 7’de yer verilmiştir. Buna göre birinci dönem ders kitabında toplam 105 defa edebi tür kullanılmıştır. Bu kapsamda hikâye (19 defa), gezi yazısı ve özdeyiş (18’er defa), anı (15 defa), biyografi (11 defa), siyasetname (7 defa), mektup (4 defa), kompozisyon (3 defa), söylev ve şiir (2’şer defa), atasözü, destan, günlük, marş, menkıbe ve roman ise (1’er defa) kullanılmıştır. Edebi türlerin kullanım oranlarına bakıldığında, en çok hikâyeye (%18.09), en az ise atasözü, destan, günlük, marş, menkıbe ve romana (%0.95) yer verildiği görülmektedir. Ayrıca gezi yazısı ve özdeyişin (%17.14) hem eşit oranda hem de anı (%14.29) ve biyografiyle (%10.48) birlikte sık kullanılan edebi türlerden olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın siyasetname (%6.67), mektup (%3.81), kompozisyon (%2.86), söylev ve şiirin eşit şekilde (%1.91), ancak diğer türlere göre daha az oranda ders kitabında ele alındığı belirtilebilir. Ayrıca atasözü, destan, günlük, marş, menkıbe ve romanın da birbirleriyle eşit oranda ders kitabında yer alan diğer edebi türler olduğu söylenebilir.

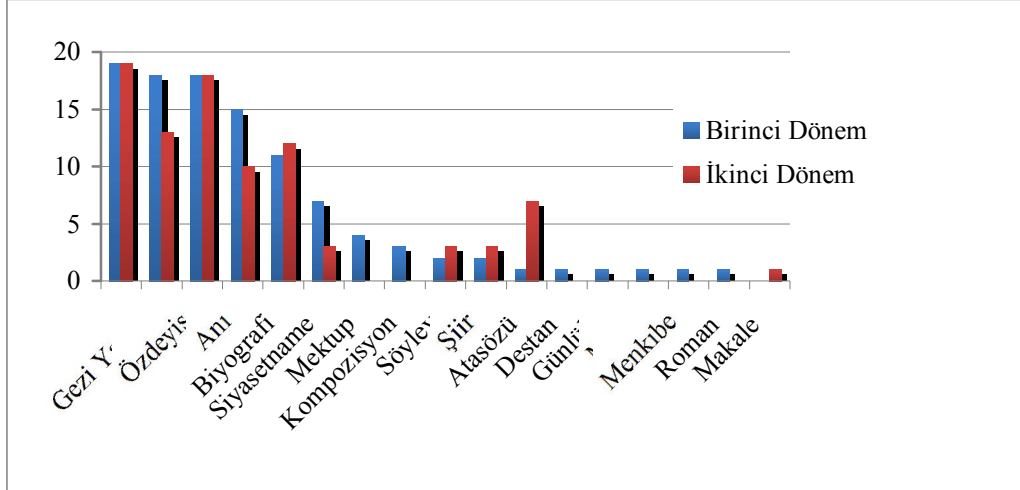
Tablo 8. Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	19	21.35
Özdeyiş	18	20.22
Gezi Yazısı	13	14.61
Biyografi	12	13.48
Anı	10	11.24
Atasözü	7	7.87
Siyasetname	3	3.37
Söylev	3	3.37
Şiir	3	3.37
Makale	1	1.12
Toplam	89	100

Tablo 8’de ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ikinci dönem ders kitabında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler açıklanmıştır. Tablo incelendiğinde ikinci dönem ders kitabında toplam 90 defa edebi tür kullanımının yapıldığı görülmektedir. Edebi tür kullanımı bağlamında hikâyenin (19 defa), özdeyişin (18 defa), gezi yazısının (13 defa), biyografinin (12 defa), anının (10 defa), atasözünün (7 defa), siyasetname, söylev ve şiirin (3’er defa), makalenin ise (1 defa) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tablodan yola çıkarak ikinci dönem ders kitabında en çok hikâyenin (%21.35), en az makalenin (%1.12) kullanıldığı rahatlıkla ifade edilebilir. Buna ilaveten özdeyişin (%20.22), gezi yazısının (%14.61) biyografinin (%13.48) ve anının (%11.24) oranında sıklıkla kullanıldığı, ancak atasözünün (%7.87), siyasetname, söylev ve şiirin (%3.37) daha az kullanıldığı görülmektedir. Öte yandan siyasetname, söylev ve şiirin eşit oranda ders kitabında yer alması dikkat çeken diğer bir husustur.

Grafik 4. Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler birinci dönem ve ikinci dönem ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin bilgiler Grafik 4’te sunulmuştur. Tablo 7 ve Tablo 8’de yer alan veriler ve grafikte yapılan gösterimler ışığında aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir:

Ortaokul 7. sınıf seviyesinde birinci dönem ders kitabında daha çok edebi türün (toplamda 102 defa) kullanıldığı söylenebilir. Edebi tür çeşitliliği bakımından da birinci dönem ders kitabının (16 tür) ikinci dönem ders kitabına göre (10 tür) daha üstün olduğu ifade edilebilir. Her iki ders kitabında hikâye, gezi yazısı, özdeyiş, anı, biyografi, siyasetname, söylev, şiir ve atasözünün içerisinde olduğu toplam 9 türün ortak olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak birinci dönem ders kitabında yalnızca mektup, kompozisyon, destan, günlük, marş, menkıbe ve romanın, ikinci dönem ders kitabında ise yalnızca makalenin kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Grafikten hareketle birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında en çok kullanılan edebi türün hikâye olduğu ileri sürülebilir. Bununla birlikte her iki ders kitabında gezi yazısı, özdeyiş, anı, biyografi ve siyasetnamenin de sıklıkla kullanıldığı belirtilebilir. Ayrıca söylev, şiir ve atasözünün her iki ders kitabında diğerlerine oranla daha az kullanıldığı ifade edilebilir. Kullanım oranları açısından ise birinci dönem ders kitabının gezi yazısı, anı ve siyasetname türlerinde, ikinci dönem ders kitabının biyografi, söylev, şiir ve atasözü türlerinde daha fazla kullanıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buna ilaveten hikâye ve özdeyiş türlerinde ise her iki ders kitabının eşit sayıda kullanıma yer verdiği dikkat çekmektedir.

-Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Türlerin Toplam Kullanım Durumu: Bu kategoride, sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın sosyal

bilgiler birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında kullanılan edebi türlerin durumu tablolar ve grafik aracılığıyla ele alınmıştır:

Tablo 9. Birinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	106	26.04
Özdeyiş	65	15.97
Biyografi	62	15.23
Anı	48	11.79
Gezi Yazısı	29	7.13
Siyasetname	20	4.91
Söylev	15	3.68
Şiir	15	3.68
Destan	6	1.47
Mektup	6	1.47
Fıkra	5	1.23
Günlük	5	1.23
Atasözü	3	0.74
Kompozisyon	3	0.74
Makale	3	0.74
Marş	3	0.74
Menkıbe	2	0.49
Roman	2	0.49
Sözlük	2	0.49
Şarkı/Türkü	2	0.49
Deyim	1	0.25
Efsane	1	0.25
Mani	1	0.25
Masal	1	0.25
Tiyatro	1	0.25
Toplam	407	100

Sosyal bilgiler birinci dönem ders kitaplarında (4-5-6 ve 7) kullanılan toplam edebi tür durumuna ilişkin bilgiler Tablo 9'da verilmiştir. Buna göre birinci dönem ders kitaplarında toplamda 407 defa edebi tür kullanımına gidilmiştir. Bu bağlamda hikâye (106 defa), özdeyiş (65 defa), biyografi (62 defa), anı (48 defa), gezi yazısı (29 defa), siyasetname (20 defa), söylev ve şiir (15'er defa), destan ve mektup (6'şar defa), fıkra ve günlük (5'er defa), atasözü, kompozisyon, makale ve marş (3'er defa), menkıbe, roman, sözlük ve şarkı/türkü (2'şer defa), deyim, efsane, mani, masal ve tiyatroya ise (1'er defa) kullanılmıştır. Tablodan hareketle birinci dönem ders kitaplarında en çok hikâyeye (%26.04), en az deyim, efsane, mani, masal ve tiyatroya (%0.25) yer verildiği söylenebilir. Bununla birlikte özdeyiş (%15.97), biyografi (%15.23), anı (%11.79), gezi yazısı (%7.13), siyasetname (%4.91), söylev ve şiirin (%3.68) de birinci dönem ders kitaplarında sıkça kullanıldığı ifade edilebilir.

Öte yandan destan ve mektup (%1.47), fıkra ve günlük (%1.23), atasözü, kompozisyon, makale ve marş (%0.74), menkıbe, roman, sözlük ve şarkı/türkünün (%0.49) diğer türlere oranla daha az kullanıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca ders kitabında söylev ve şiirin, destan ve mektubun, fıkra ve günlüğün, atasözü, kompozisyon, makale ve marşın, menkıbe, roman, sözlük ve şarkı/türkünün, deyim, efsane, mani, masal ve tiyatronun eşit oranda kullanıldığı görülmektedir.

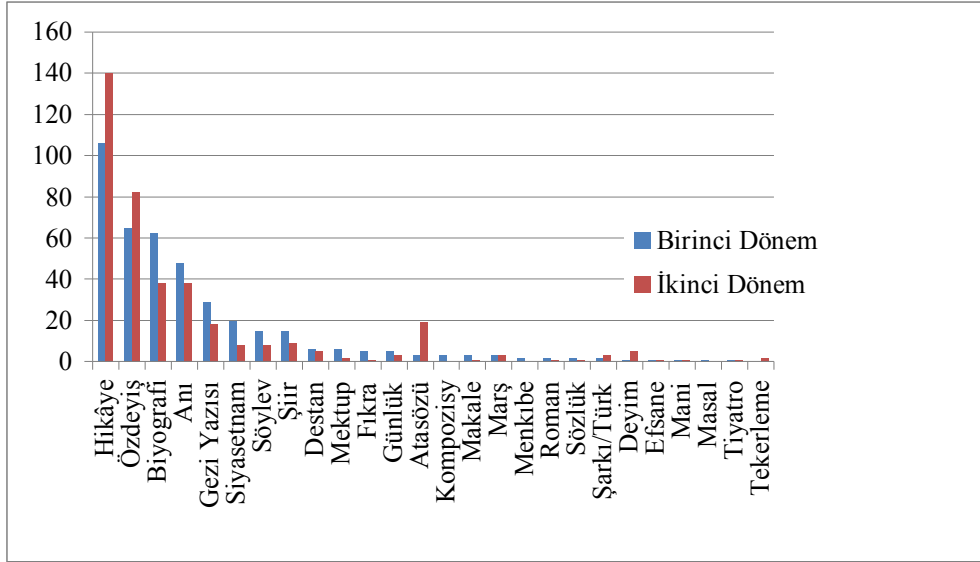
Tablo 10. İkinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Edebi Tür	f	%
Hikâye	140	35.90
Özdeyiş	82	21.03
Anı	38	9.74
Biyografi	38	9.74
Atasözü	19	4.87
Gezi Yazısı	18	4.61
Şiir	9	2.30
Siyasetname	8	2.05
Söylev	8	2.05
Destan	5	1.28
Deyim	5	1.28
Günlük	3	0.77
Marş	3	0.77
Şarkı/ Türkü	3	0.77
Mektup	2	0.51
Tekerleme	2	0.51
Efsane	1	0.26
Fıkra	1	0.26
Makale	1	0.26
Mani	1	0.26
Roman	1	0.26
Sözlük	1	0.26
Tiyatro	1	0.26
Toplam	390	100

Tablo 10'da ikinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu ele alınmıştır. Tabloya bakıldığında, ikinci dönem ders kitaplarında toplamda 390 defa edebi tür kullanımının yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda hikâyenin (140 defa), özdeyişin (82 defa), anı ve biyografinin (38'er defa), atasözünün (19 defa), gezi yazısının (18 defa), şiirin (9 defa), siyasetname ve söylevin (8'er defa), destan ve deyim (5'er defa), günlük, marş ve şarkı/ türkünün (3'er defa), mektup ve tekerlemenin (2'şer defa), efsane, fıkra, makale, mani, roman, sözlük ve tiyatronun ise (1'er defa)

kullanıldığı anlaşılmaktadır. İkinci dönem ders kitaplarında en çok hikayeye (%35.90), en az ise efsane, fıkra, makale, mani, roman, sözlük ve tiyatroya (%0.26) yer verildiği belirtilebilir. Ayrıca özdeyiş (%21.03), anı ve biyografi (%9.74), atasözü (%4.87) ve gezi yazısının (%4.61) sıklıkla kullanıldığı, şiir (%2.30), siyasetname ve söylev (%2.05), destan ve deyim (%1.28), günlük, marş ve şarkı/ türkü (%0.77), mektup ve tekerlemenin (%0.51) ise daha az kullanıldığı ileri sürülebilir. Buna ilaveten anı ve biyografinin, siyasetname ve söylevin, destan ve deyim, günlük, marş ve şarkı/ türkünün, mektup ve tekerlemenin, efsane, fıkra, makale, mani, roman, sözlük ve tiyatronun eşit oranda ders kitabında yer aldığı iddia edilebilir.

Grafik 5. Birinci ve ikinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanım durumu

Grafik 5'te birinci dönem ve ikinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi türlerin kullanım durumuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Tablo 9 ve Tablo 10'da verilen bilgiler ışığında grafik şu şekilde yorumlanabilir:

Sosyal bilgiler ders kitaplarında nicelik bağlamında en çok edebi türün birinci dönem ders kitaplarında (toplam 407) kullanıldığı görülmektedir. Edebi tür çeşitliliği bakımından da birinci dönem ders kitabının (toplam 25 tür) daha zengin olduğu söylenebilir. Birinci dönem ve ikinci dönem ders kitaplarında toplamda 22 edebi türün (hikâye, özdeyiş, biyografi, anı, gezi yazısı, siyasetname, söylev, şiir, destan, mektup, fıkra, günlük, atasözü, makale, marş, roman, sözlük, şarkı/türkü, deyim, efsane, mani ve tiyatro) ortak kullanıldığı ifade edilebilir. Buna karşın birinci dönem ders kitabında sadece kompozisyon, menkıbe ve masala, ikinci dönem ders kitabında ise yalnızca tekerlemeye yer verildiği anlaşılmaktadır.

Grafik incelendiğinde birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında en çok kullanılan edebi türün hikaye olduğu göze çarpmaktadır. Hikayeden sonra özdeyiş, biyografi, anı, gezi yazısı, siyasetname, söylev, şiir, destan ve atasözünün en çok kullanılan edebi türler olduğu, buna karşın mektup, fıkra, günlük, makale, marş, roman, sözlük, şarkı/ türkü, deyim, efsane, mani ve tiyatronun daha az kullanıldığı iddia edilebilir. Kullanım oranları açısından durum değerlendirildiğinde biyografi, anı, gezi yazısı, siyasetname, söylev, şiir, destan, mektup, fıkra, günlük, makale, roman ve sözlüğün birinci dönem ders kitabında, hikâye, özdeyiş, atasözü, şarkı/ türkü ve deyim türlerinin ise ikinci dönem ders kitabında daha çok yer aldığı ifade edilebilir. Ayrıca efsane, marş, mani ve tiyatro türlerinde her iki ders kitabının da eşit kullanım oranına sahip olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanların birbirleriyle iletişimde söz ve yazının varlığı yadsınmaz. İnsanların duygu, düşünce ve hayallerini dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak ifade ettikleri sanat olarak tanımlanan (TDK, 1998) edebiyat, sözlü ve yazılı iletişimin sağlanmasının yanı sıra çeşitli edebi türler aracılığıyla insanları eğiterek onlara bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırmayı da amaçlar. Bu anlamda içeriğinde insan ve insana ilişkin bilgiler konu edinmesi nedeniyle sosyal bilgiler dersi de edebiyatı ve edebi türlerin kullanımını önemsemektedir. Konu alanını öğretmeye yardımcı olması, soyut konuları somutlaştırması, öğrenci başarısını ve motivasyonu artırması, eleştirel düşünme, empati, dil kullanımı, zaman ve kronoloji gibi çeşitli becerileri kazandırması, sevgi, saygı, çalışkanlık, vatanseverlik gibi çeşitli değerleri özendirilmesi sosyal bilgiler öğretiminde edebi türlerin kullanımını sağlayan unsurlar arasında gösterilmektedir. Bu durum 2012 yılı itibariyle yürürlükte olan 2005 sosyal bilgiler öğretim programında da dikkate alınmış, konular içerisinde edebi türlere yer verilmesi gerektiği belirtilerek ders kitaplarında da edebi türlerin kullanılması önerilmiştir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumunu karşılaştırmalı olarak ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İlkokul 4. sınıf düzeyinde birinci dönem ders kitabında edebi türün kullanım sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan edebi tür çeşitliliği bakımından ise ikinci dönem ders kitabının daha zengin olduğu görülmüştür. Her iki ders kitabında da en çok ön plana çıkan türlerin hikâye başta olmak üzere biyografi, anı ve özdeyiş olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın söylev, günlük, şiir, deyim, fıkra, gezi yazısı, makale, mani, efsane, mektup, tiyatro, şarkı/türkü, atasözü ve tekerlemenin ise daha az oranlarda ders kitaplarında kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamda Kaymakçı'nın (2012) ikinci dönem ders kitabına ilişkin olarak yaptığı ilkokul 4. sınıf düzeyinde hikâye, biyografi, anı ve özdeyişin çok kullanıldığı tespitinin birinci dönem ders kitabı için de geçerli olduğu söylenebilir.

Ortaokul 5. sınıf düzeyinde edebi türün kullanım sıklığında ikinci dönem ders kitabının, edebi tür çeşitliliği bakımından ise birinci dönem ders kitabının ön plana çıktığı görülmüştür. Ortaokul 5. sınıf düzeyinde de birinci ve ikinci dönem ders kitaplarında hikâyenin en çok kullanılan tür olduğu görülmüştür. Hikâyeden sonra özdeyiş, anı ve biyografinin sıklıkla kullanıldığı, ancak şiir, gezi yazısı, söylev, atasözü, efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro, şarkı/ türkü, günlük ve siyasetnamenin ise ders kitaplarında daha az tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma verilerinin Kaymakçı'nın (2012) ortaokul 5. sınıf ikinci dönem ders kitabına ilişkin olarak yaptığı tespitlerle örtüştüğü ve bu tespitlerin birinci dönem ders kitabı için de geçerli olduğu söylenebilir.

Ortaokul 6. sınıf düzeyinde birinci dönem ders kitabında edebi tür kullanım sıklığının ve edebi tür çeşitliliğinin daha çok olduğu belirlenmiştir. Hikâyenin her iki ders kitabında da en çok kullanılan edebi tür olduğu görülmüştür. Oruç'un (2009) yapmış olduğu araştırma özel yayınevleri tarafından hazırlanan 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanımını odaklı olmasına rağmen, onda da ders kitaplarında en çok kullanılan edebi türün hikâyeye olduğu belirtilmiştir. Bu durum hikâyenin hazırlanışının kolay olması, hemen hemen her konuya adapte edilebilmesi, soyut bilgileri somutlaştırması gibi çeşitli faktörlerle açıklanabilir. 6. sınıf ders kitaplarında hikâyeden sonra sırasıyla biyografi, özdeyiş, siyasetname, anı, gezi yazısı ve destanın çokça kullanıldığı, ancak söylev, sözlük, şiir ve şarkı/ türkünün ise daha az tercih edilen türler olduğu anlaşılmıştır.

Ortaokul 7. sınıf seviyesinde birinci dönem ders kitabında edebi tür kullanım sayı ve çeşitliliğinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Her iki ders kitabında en çok kullanılan edebi türün hikâyeye olduğu belirlenmiş, hikâyenin yanısıra gezi yazısı, özdeyiş, anı, biyografi ve siyasetnamenin de sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Buna ilaveten söylev, şiir ve atasözünün her iki ders kitabında diğer edebi türlere oranla daha az kullanıldığı anlaşılmıştır.

Sınıf seviyeleri dikkate alınarak birinci ve ikinci dönem ders kitaplarına bakıldığında, çoktan aza doğru sırasıyla ortaokul 6. sınıfta (toplam 225 defa), 5. sınıfta (toplam 196 defa), 7. sınıfta (toplam 194 defa) ve 4. sınıfta (toplam 182 defa) edebi türlerin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca edebi türlerin kullanım sıklığı ve çeşitliliğinde ilkokul 4 ve ortaokul 5. sınıf ders kitaplarının birbirleriyle tam ters, ortaokul 6 ve 7. sınıf ders kitaplarının ise benzer bir yapı arzettiği belirlenmiştir. Tüm sınıf düzeylerinde de en çok kullanılan edebi türün hikaye olduğu görülmüştür. Buna karşın 4 ve 5. sınıflarda hikâyeden sonra özdeyiş, anı ve biyografinin sıklıkla kullanıldığı, ancak (birkaç tür dışında) şiir, gezi yazısı, söylev, atasözü, efsane, fıkra, marş, masal, mektup, roman, tiyatro, şarkı/ türkü, günlük ve siyasetnamenin ders kitaplarında daha az tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. 6 ve 7. sınıf düzeylerinde ise biyografi, özdeyiş, siyasetname, anı, gezi yazısının çokça kullanıldığı, ancak söylev ve şiirin daha az kullanıldığı dikkat çekmiştir.

Sınıf seviyesi dikkate alınmaksızın ders kitaplarında edebi tür kullanımına bakıldığında aradaki küçük sayısal farklılıklara rağmen birinci

dönem ve ikinci dönem sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin kullanımına önem verildiği görülmektedir. Bu kapsamda anı, atasözü, biyografi, destan, deyim, efsane, fıkra, gezi yazısı, günlük, hikâye, kompozisyon, makale, mani, marş, masal, mektup, menkıbe, özdeyiş, roman, siyasetname, söylev, sözlük, şarkı/türkü, şiir, tekerleme ve tiyatro türlerine ait uygulamaların ders kitaplarında kendilerine yer bulduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte ders kitaplarında edebi tür kullanım sıklığı ve edebi tür çeşitliliği bağlamında birinci dönem ders kitabının ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca her iki ders kitabında da en çok kullanılan edebi türün hikâye olduğu tespit edilmiştir. Hikâyeyi özdeyiş, biyografi, anı, gezi yazısı, siyasetname, söylev, şiir, destan ve atasözünün takip ettiği de bulgulardan anlaşılmıştır. Buna karşın her iki ders kitabında mektup, fıkra, günlük, makale, marş, roman, sözlük, şarkı/ türkü, deyim, efsane, mani ve tiyatronun daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Ders kitaplarında edebi türlerin sık kullanılma ve az kullanılma durumlarının konu ve kazanımın niteliği, edebi türün özellikleri (uzunluk, dil-anlatım vb.), ders kitabı yazar/yazarlarının özellikleri (yetenek, kazanımı anlama, olaya bakış açısı vb.), edebi türe ulaşma durumu, örneklerin azlığı-çokluğu gibi birden fazla etmeden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- *Mevcut sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi türlerin dağılımı daha dengeli hale getirilmeli, az tercih edilen edebi türlerin kullanımı konu ve kazanım durumu ile öğrenci özellikleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir.*
- *Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması önerilen, ancak araştırmada tespit edilemeyen bilmece, çözümlenmeli öykü, gazavatname ve deneme gibi edebi türlerin de ders kitaplarında yer alması sağlanmalıdır.*
- *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi türlerin kullanım durumuna ilişkin olarak yapılan araştırma sayısı artırılmalı, bu bağlamda (özellikle ileriki aşamalarda) öğretmen ve öğrenci görüşleri, ders kitaplarında yer alan edebi türlerin nitelikleri, çalışma kitaplarında edebi türler ve kullanımı gibi konular hakkında detaylı araştırmalar yapılmalıdır.*

KAYNAKLAR

- Akkuş, Z. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde destanların kullanımı. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 31-49.
- Akkuş, Z. (2007). *Tarih öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akyol, Y. (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk tarihinde yolculuk ünitesinin çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmesinin öğrencilerin empati becerilerine (eğilimlerine) etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihi romanlar. *Türk Yurdu*, 20 (153-154), s. 158-165.
- Aytaş, G. (2006). Edebi türlerden yararlanma. *Milli Eğitim*, 34 (169), s. 261-276.

- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükoztürk, Ş. ve diğ. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yay.
- Chapin, J. R. ve Messick, R. G. (1999). *Elementary social studies: A practical guide*. New York: Longman.
- Çencen, N. (2010). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin "edebi ürün kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde "edebi metin" in yer ve anlamı. *Milli Eğitim*, 34 (169), s. 75-84.
- Çiççi, T. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi romanların kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çuhadar, A. (2005). Edebiyata sosyal bilgiler penceresinden bakmak. [Online]: <http://egitim.cukurova.edu.tr/wp.asp?87> adresinden 22 Ekim 2012 tarihinde indirilmiştir.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikâyelerin etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2011). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Düzgün, H. (2008). *Tarih öğretiminde tarihi romanların yeri -Mehmed Niyazi'nin romanları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekiz, D. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Er, H. (2008). *İlköğretim öğrencilerine sosyal bilgiler eğitiminde biyografi öğretimi çerçevesinde Atatürk'ün hayatı nasıl anlatılmalıdır? İçinde, Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 388-394). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin "biyografi" kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Garcia, J. & Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children: A Guide to basic instruction*. Needham Hights, MA: Allyn & Bacon.
- Işık, H. ve diğ. (2011). Sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde yazılı ve sözlü edebi ürünlerin kullanılmasının yeri ve önemi. İçinde *V. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi: Tam Metinler* (s. 105-112). ? : ?.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaymakçı, S. (2008). İlköğretim öğrencilerinin Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni anlama ve tarihi olaylarla ilişkilendirme düzeyine bir bakış. İçinde, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 388-394). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Kaymakçı, S. (24-26 Mayıs 2012). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebî ürünlerin kullanımına bir bakış*. 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Rize.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2009). Sosyal bilgilerde biyografi kullanımı. İçinde M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 413-431). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Keskin, S. (2008). *Romanlarla tarih eğitimi ve öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Köksal, H. (2010). Tarih öğretiminde epik şiirlerin kullanılması. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* (s. 252-258). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- McGowan, T. & Guzzetti B. (1991). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. A. Doğanay (Çev.). [Online]: http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/doganay_01.pdf adresinden 01 Ekim 2012 tarihinde indirilmiştir.
- MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı* (Taslak Basım). Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Taslak Basım). Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2006a). *İlköğretim 4 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset.
- MEB. (2006b). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Saray Matbaacılık.
- MEB. (2006c). *İlköğretim 6 sosyal bilgiler ders kitabı*. ? : Milsan Basın San A.Ş.
- MEB. (2007). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset.
- MEB. (2010). *İlköğretim 4 sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Kelebek Matbaacılık.
- MEB. (2011a). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitabı (1. kitap)*. ? : Semih Ofset.
- MEB. (2011b). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitabı (2. kitap)*. ? : Semih Ofset.
- MEB. (2011c). *İlköğretim 6 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Saray Matbaacılık.
- MEB. (2012). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık ve Tan. Hiz. Ltd. Şti.
- Mertol, H. (2008). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde çocuk edebiyatı ürünlerinin kullanımına yönelik öğretmen görüşleri ve uygulamaları. İçinde, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 265-269). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Mertol, H. (2009). Sosyal bilgiler derslerinde çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma (Mustafa Ruhi şirin örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publications.
- Mindivanlı, E. ve diğ. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), [Online]: <http://jret.org/FileUpload/ks281142/File/11z.mindivanli.pdf> adresinden 10 Ekim 2012 tarihinde indirilmiştir.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yay.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (2), 9-24.
- Oruç, Ş. (2010). Tarih öğretiminde biyografiler. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* (s. 320-327). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Öztürk C. ve Otluoğlu, R. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, Ç. (2007). Coğrafya öğretiminde edebi metinlerin kullanımı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 70-78.
- Şam, E. A. ve İskender-Kılıç, P. (2011). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi üzerine bir çalışma: "diriliş" romanı örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, [Online]: http://egitimdergi.omu.edu.tr/Makaleler/904592836_OMUJE-30-1-2011-%20123-144-Pelin%20%C4%B0sk..pdf adresinden 11 Ekim 2012 tarihinde indirilmiştir.
- Şimşek, A. (2006a). Bir öğretim materyali olarak tarihsel romana yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri. TOJET (The Turkish Online Journal of Educational Technology), 54, [Online]: <http://www.tojet.net/articles/v5i4/5410.pdf> adresinden 30 Eylül 2012 tarihinde indirilmiştir.

- Şimşek, A. (2006b). Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir?. İçinde *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 131-144). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2006c). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilgi*, 37, 65-80.
- Şimşek, A. (2009). Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler. İçinde M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 389-412). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2010a). Tarih öğretiminde destanlar ve efsaneler. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* (s. 258-264). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Şimşek, A. (2010b). Tarih öğretiminde tarihsel hikaye veroman. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* (s. 264-272). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekgöz, (2005). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretimin öğrenci başarısına etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Top, M. (2009). İlköğretim 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türk, D. B. ve diğ. (2007). Mingling 'fact' with 'fiction': Strategies for integrating literature into history and social studies classrooms. *History Teacher*, 40 (3), 397-406.
- Uzun, Y. (2010). Edebiyat öğretiminde kullanılan teori ve yaklaşımlar. İçinde İ. Çetin (Ed.), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (s. 35-73), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.